

Sámánizmus és népvallás: Világkép

BIRTALAN ÁGNES

Figure 4: Altaic drum of the Altai Kizi (Stolz 1988: 164).

Bibliográfia 1.

▶ Világkép

- ▶ *Mikrokozmosz – makrokozmosz*. Szerk. Pócs Éva. Budapest, Balassi Kiadó 2002.
- ▶ Birtalan Ágnes: Világkép és világmodellek a mongol népek mitológiájában és hiedelemvilágában (Egy rekonstrukciós kísérlet előzetes vázlata). In: *Mikrokozmosz – makrokozmosz*. Ed. Pócs Éva. Budapest, Balassi Kiadó 2002. pp. 11–20.

Bibliográfia 2.

► Források 1.

- Birtalan, Ágnes: A Föld és a Víz gazdaszellemének kultusza a nyugat-mongóliai zahcsinoknál. In: *Helyszellemek kultusza Mongóliában*. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában III.) Szerk. Birtalan Ágnes. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2004. pp. 51-68.

A sámánizmus és a hozzákapcsolódó vallási és kultikus jelenségek mitológiai háttere

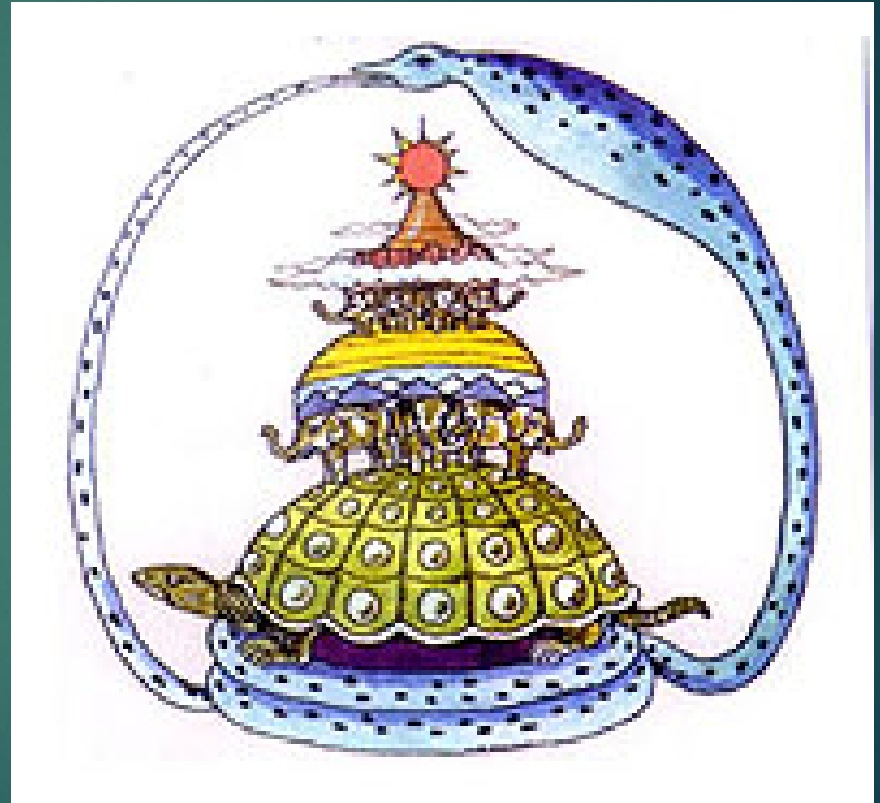
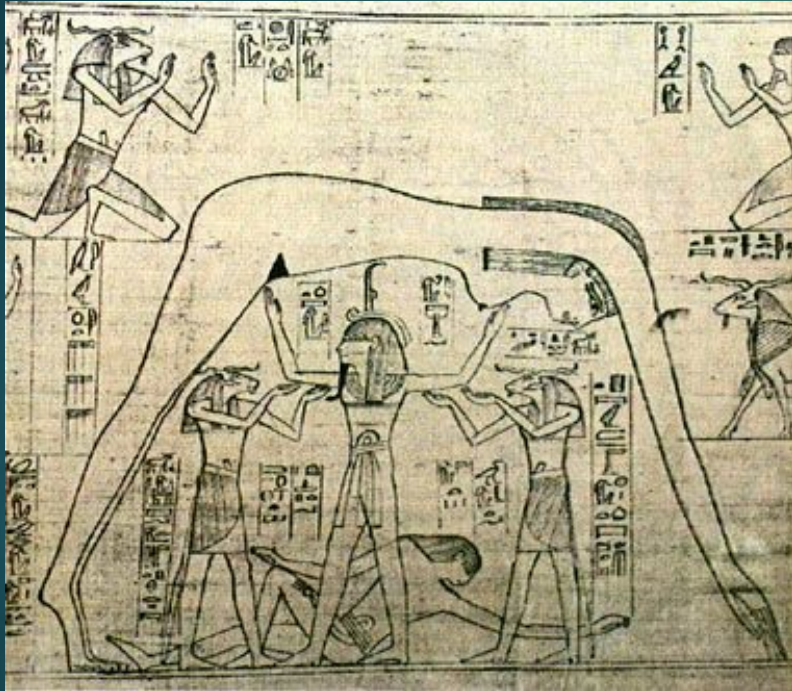
- ▶ Világképek, világkeletkezés, világteremtés
- ▶ 1. A „világ” a vadászterület, nomád terület, a gyakorlati hasznossággal bíró terület.
- ▶ 2. A világ mitológiai felosztása: függőleges és vízszintes tagolás.
- ▶ 3. A föld és az ég formája (kerek és szögletes), analógiák: például üst, jurta.
- ▶ 4. Égtájak, jeles irányok (4, 8, 10), tájolás (K-re és D-re, az ellenkező irány a halottak birodalma).

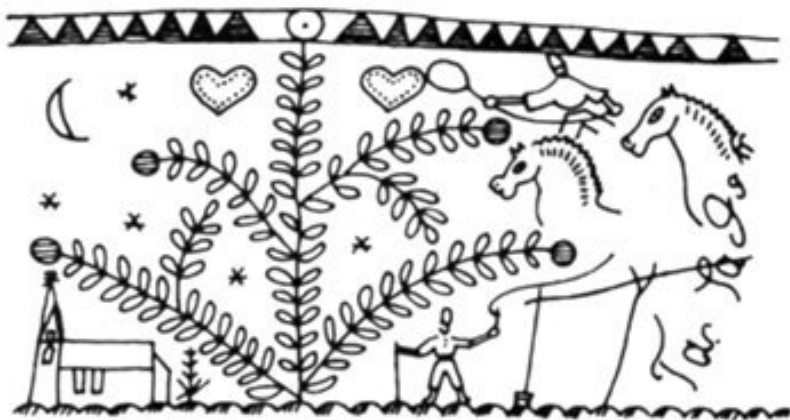
Axis mundi és átkelők a viilágrétegek/világok között

- ▶ Világfa, tetejetlen fa, életfa, égigérő fa; égigérő paszuly
- ▶ Világhegy
- ▶ Világfolyó

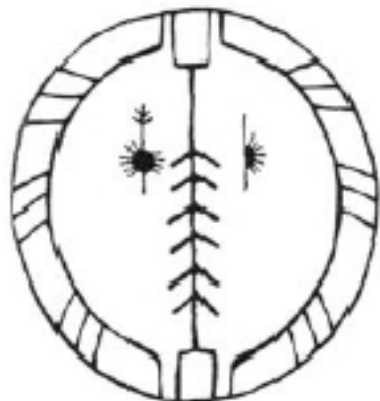
Világképtípusok: Egyiptom, India

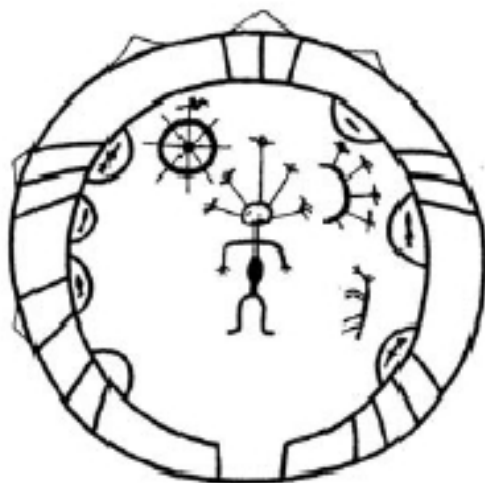
Világképtípusok: magyar néphit

Világképtípusok: Szibéria

2. ábra. Szelkup sámándob
(Ivanov 1954: 71)

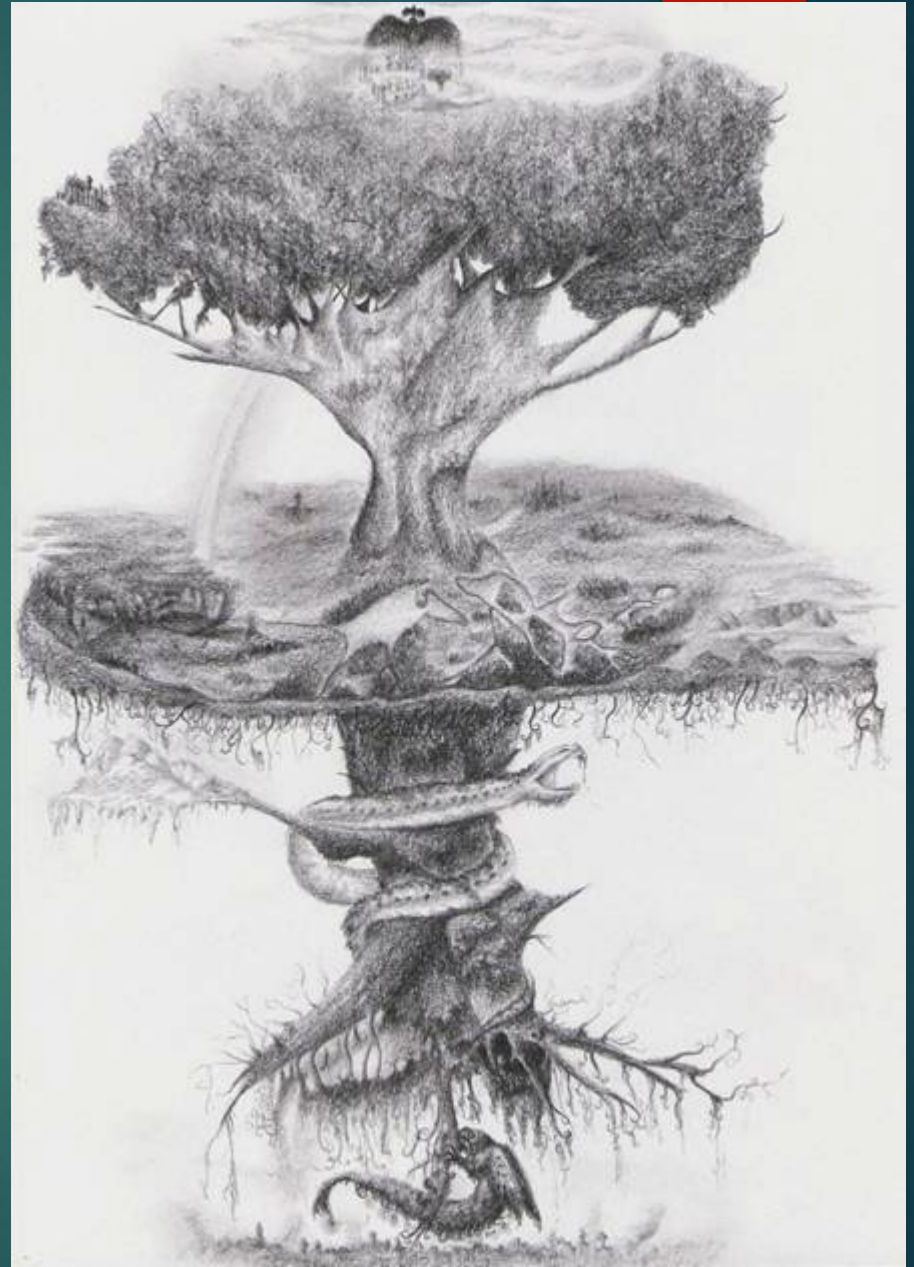
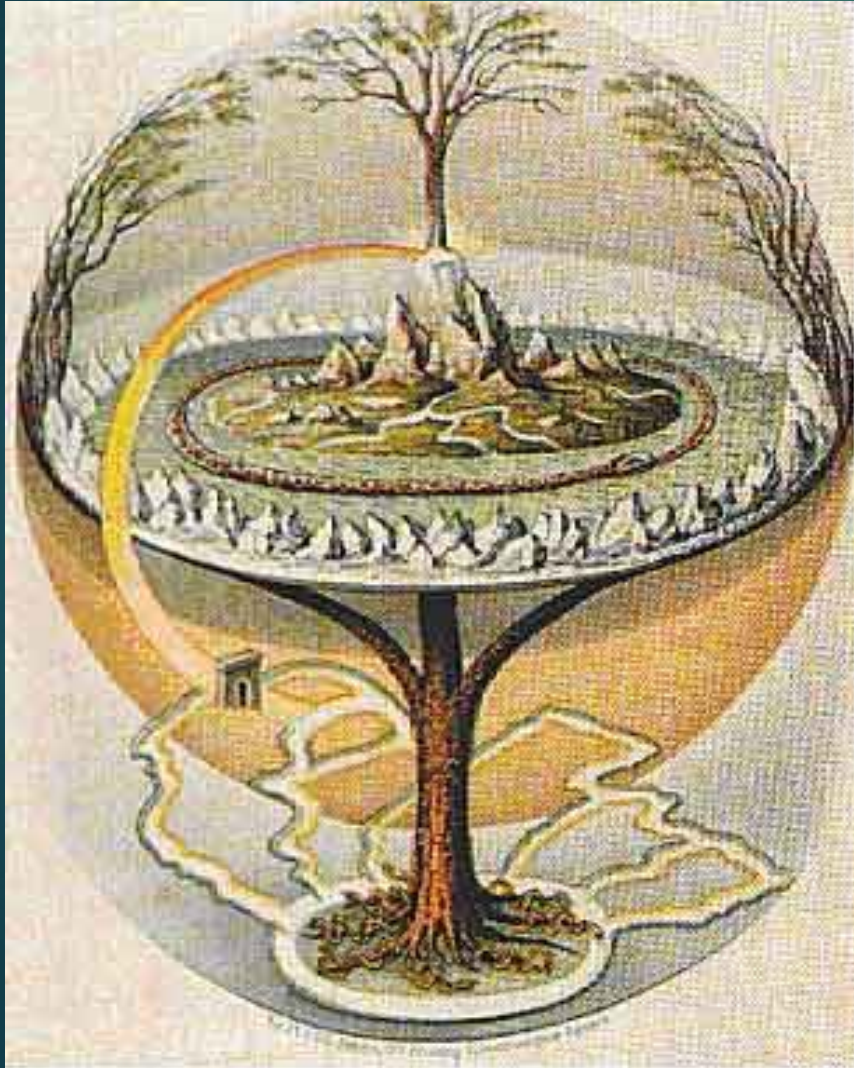
3. ábra. Ket sámándob
(Ivanov 1954: 94; Hoppál 1994: 150)

4. ábra. Szelkup és teleut sámándob (Ivanov 1954: 73, 655)

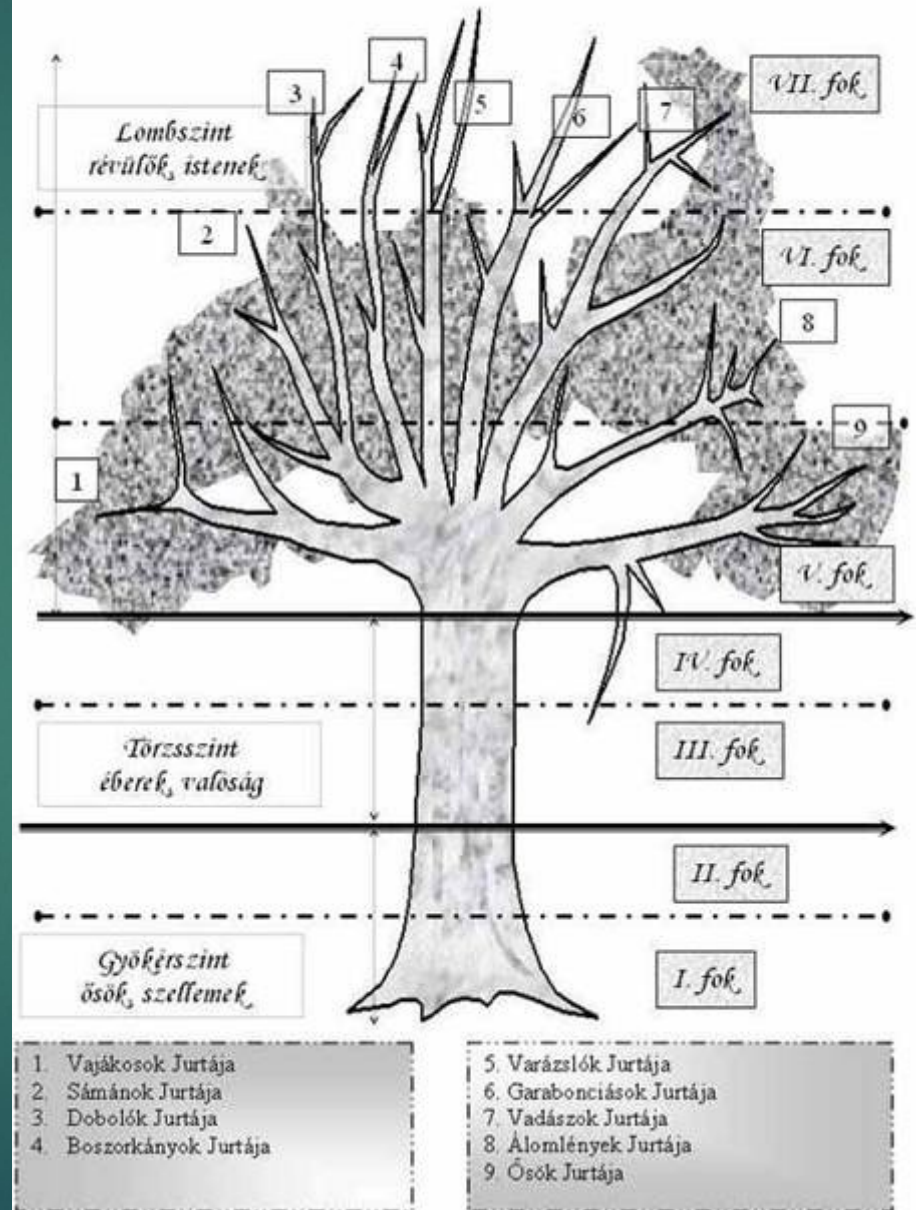

Yggdrasil

Világfa

► Gergő és az álomfogók

Tételes vallások

Népmese

Shilla koronák

Modern művészet

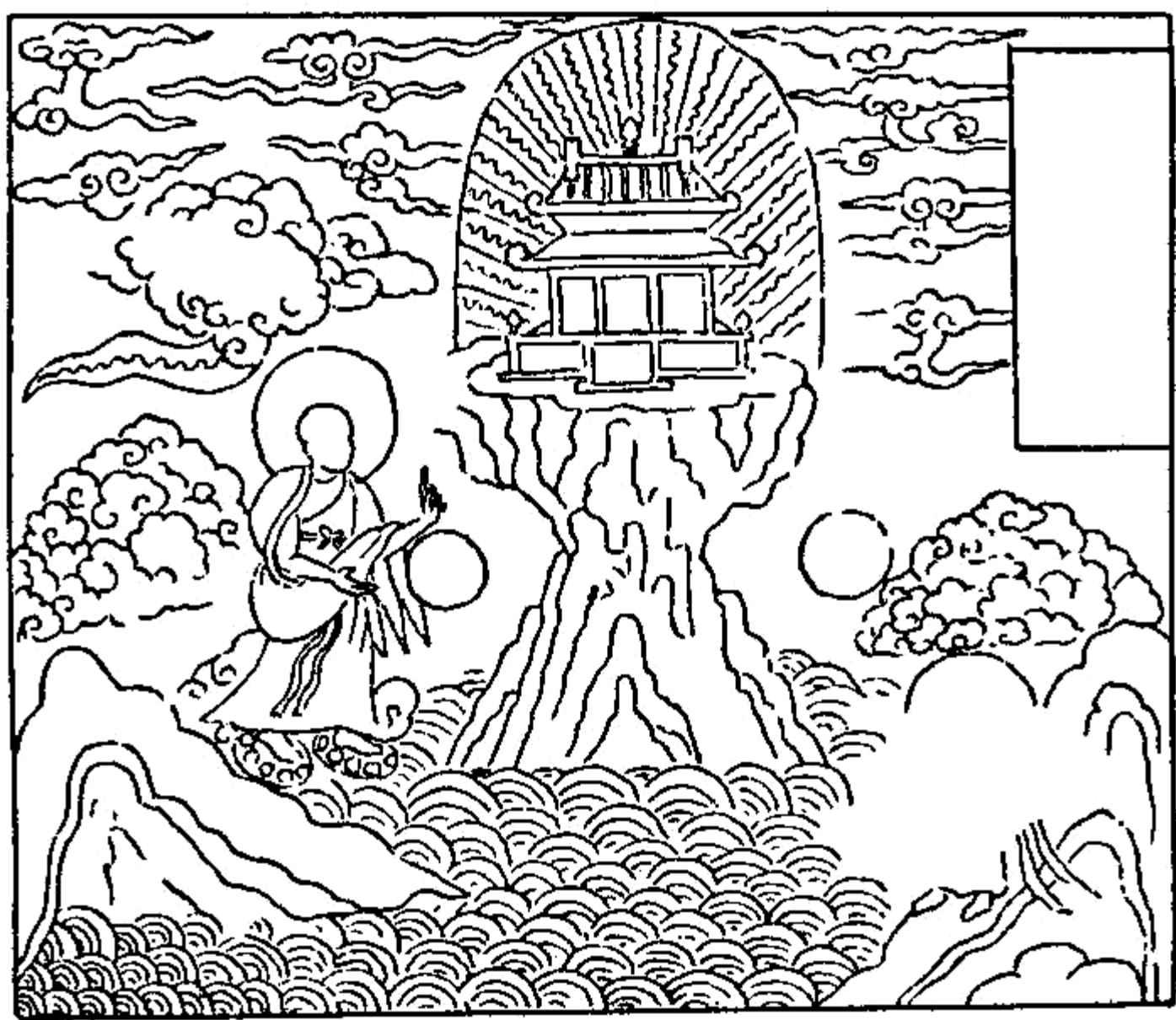

Világhegy: Meru, Sümerü

Mount Meru, the world mountain, rising from the sea, surmounted by holy radiation, with sun and moon circling around it, as depicted in an old Buddhist cave sanctuary in Chinese Turkestan.

Átkelés a világfolyón

kérő

XIII. Maszkok és ladikok rajza az Amur menti sziklákon
(Kalinovka)

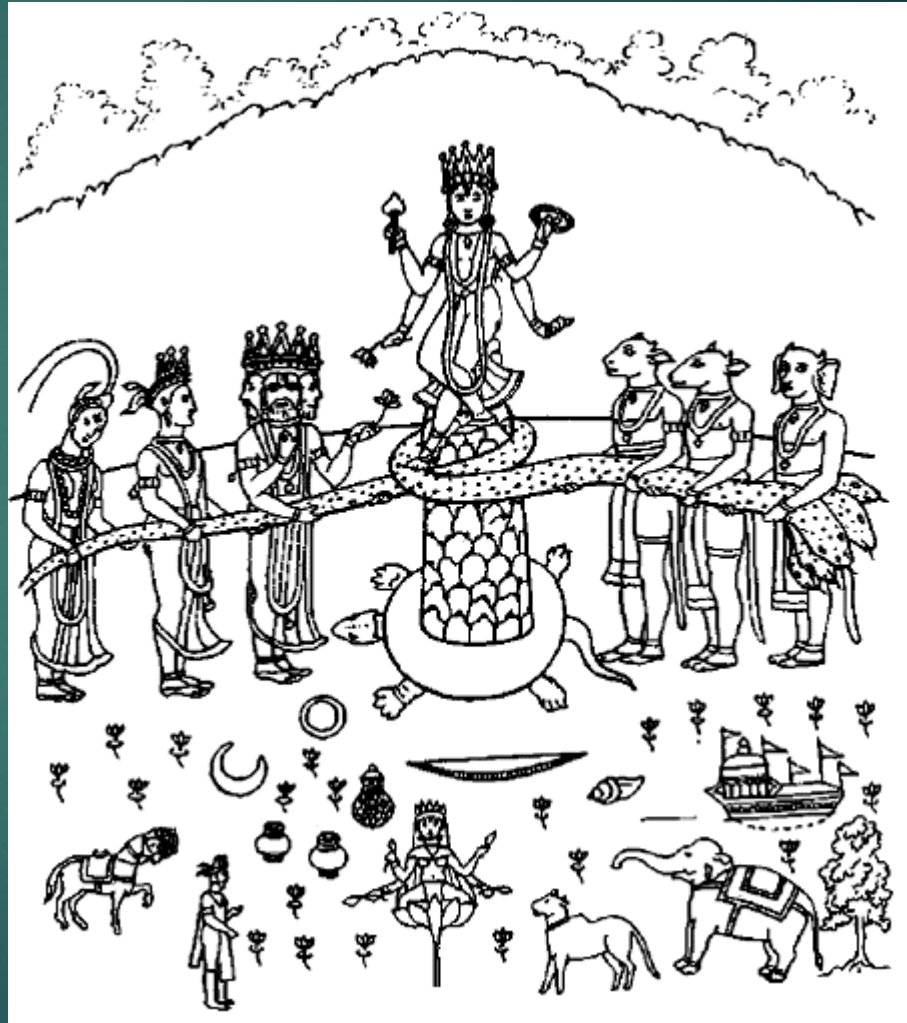
Világafolyó

Maelström

Világóceán

A képek forrása (utolsó letöltések: 2014.09.13):

- ▶ <http://terkepismeret.elte.hu/alapismeretek/terkep-es-valosag>
- ▶ <http://mek.niif.hu/04700/04744/html/naptarirendszerek0003.html>
- ▶ <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/361.html>
- ▶ http://gondolatkiado.blog.hu/2009/11/10/fejezetek_samanok_es_kulturak_szerk_hoppal_mihaly_szathmai_botond_takacs_andras
- ▶ <https://www.etsy.com/listing/62010736/serpent-tree-world-tree-tree-of-life>
- ▶ <http://www.viking-mythology.com/yggdrasil.php>
- ▶ <http://www.beholder.hu/pic/afk/vilagfa.jpg>
- ▶ http://www.kustarzsuzsa.hu/reszletek.html?egigero_fa_82
- ▶ <http://dwarfeater.deviantart.com/art/Yggdrasil-205616489>
- ▶ <http://esaungom.egloos.com/m/3969739>
- ▶ <http://artunframed.com/Gallery/Artist/belgian-art/hugo-van-der-goes/>
- ▶ Hegy
- ▶ <http://www.intltravelnews.com/2011/06/mount-sumeru-depiction-buddhist-afterlife>
- ▶ Folyó
- ▶ <http://www.maicar.com/GML/Underworldmap.html>

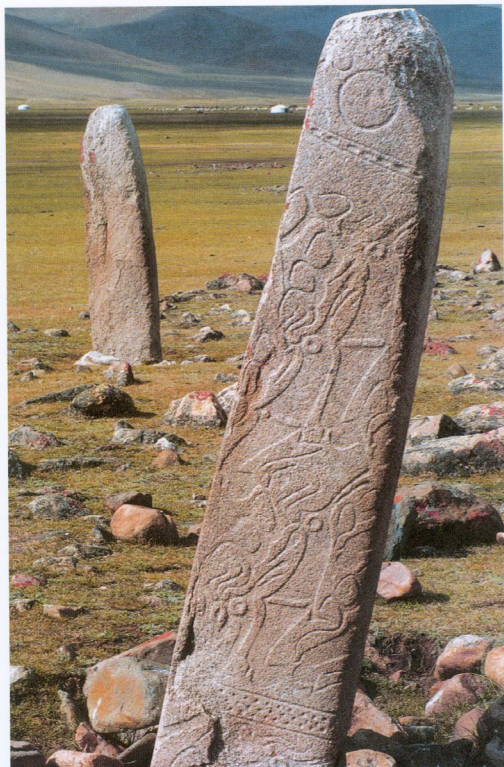
- http://www.face-music.ch/highaltai/stoneslabs/stoneslabs_en.html

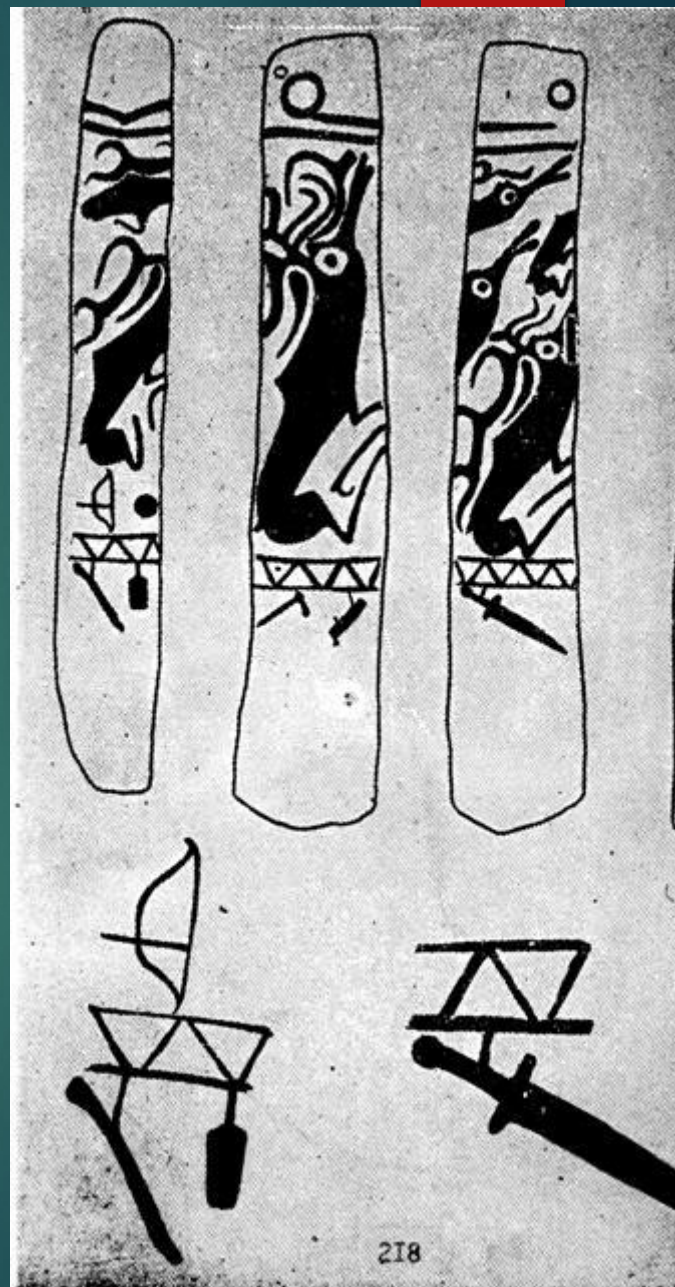

Szarvasos kő, a mongolokat megelőzően Belső-Ázsiában élt indoeurópai nép emléke.
A szarvasok a nap felé futnak

Forrás: Fitzhugh, William W.: Deer Stone
Project. www.mnh.si.edu/arctic
(2014.09.07.)

Szarvasos kő, a mongolokat megelőzően Belső-Ázsiában élt indoeurópai nép emléke.
A szarvasok a nap felé futnak

Szállás

Mitológia 2.

- ▶ A mitológiában a Földnek és az Égnek kiemelt pontjai vannak:
- ▶ 1. A Föld köldöke (pl. jakut sámánruhán ábrázolják),
- ▶ 2. Az Ég kapuja (vö. a burját mítoszok)
- ▶ 3. A Föld hátsai: altaji (tágabb értelemben) és uráli népek: vízi lények (< az élet vízi eredetére utal): khtonikus lény (három hal, teknős; földrengések, árvizek magyarázata; világvégemítosz < indiai és kínai mitológia); török népeknél patások pl. bika; a szamojéd népek: antropomorf (~ Atlasz); mítosz: az óriás a Föld köldökén át jut az alvilágba és átveszi a készülő földgolyót (paradoxon).
- ▶ A föld hátsai a mitológiában: kész világkép átvétele?

Alapfogalmak

Rituális áldozati hely, világmodell: *Obó*
(halha *owoo*) a természetben állított oltár.

Világmodellek: a szállás, a ember maga, a
rituális tárgyak: sámándob, sámánbot, a
sámánviselet.

